

Dôvodová správa

Osobitná časť

K čl. I (zákon č. 376/2022 Z. z. o profesionálnych náhradných rodičoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov)

K bodom 1 až 3 (§ 8 ods. 1 a 2)

Jedným z predpokladov na výkon práce profesionálneho náhradného rodiča je predpoklad zabezpečenia výchovy a všestranného vývinu dieťaťa [§ 3 ods. 1 písm. h) – či záujemca o prácu spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ním žijú v domácom prostredí, utvára predpoklady na zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa] a vhodnosti bytových a priestorových podmienok na poskytovanie starostlivosti dieťaťu [§ 3 ods. 1 písm. i) - či má v domácom prostredí utvorené vhodné bytové a priestorové podmienky na poskytovanie starostlivosti o dieťa, ktorému bude ako profesionálny náhradný rodič poskytovať starostlivosť].

Vzhľadom na skutočnosť, že predpoklady na výkon práce musí profesionálny náhradný rodič spĺňať počas celého výkonu práce a pre prípad, že ich prestane profesionálny náhradný rodič spĺňať, zákon o profesionálnych náhradných rodičoch ustanovuje, v závislosti od druhu predpokladu na výkon práce, postup, ktorý má centrum pre deti a rodiny (ďalej len „centrum“) realizovať. Zásadným následkom nesplnenia predpokladu na výkon práce je ukončenie pracovného pomeru – od možnosti výpovede až po okamžité skončenie pracovného pomeru. V prípade nesplnenia predpokladu utvorenia vhodných bytových a priestorových podmienok na poskytovanie starostlivosti o dieťa v domácom prostredí profesionálneho náhradného rodiča je (na rozdiel od predpokladu, že spôsobom svojho života a života osôb, ktoré s ním žijú v domácom prostredí, utvára profesionálny náhradný rodič predpoklady na zabezpečenie výchovy a všestranného vývinu dieťaťa) následkom okamžitého skončenia pracovného pomeru (je jednoznačné, že bez vhodných bytových podmienok nie je možné zabezpečovať starostlivosť o dieťa). Z tohto dôvodu je potrebné spresniť predmetné ustanovenie upravujúce predpoklady na výkon práce tak, aby bolo jednoznačné, ktorými postupmi centrum preveruje splnenie/splňanie ktorého predpokladu na výkon práce.

K bodu 4 (§ 8 ods. 3)

V súvislosti s predpokladom zabezpečenia výchovy a všestranného vývinu dieťaťa a vhodnosti bytových a priestorových podmienok na výkon práce profesionálneho náhradného rodiča zákon o profesionálnych náhradných rodičoch utvára centru ako zamestnávateľovi podmienky na zisťovanie rôznych informácií zo súkromného života záujemcu o prácu profesionálneho náhradného rodiča. V návrhu zákona a následne aj Národnou radou Slovenskej republiky schválenom Zákone o profesionálnych náhradných rodičoch boli medzi informáciami, ktoré malo centrum vyžadovať na účel overenia splnenia predpokladov záujemcu o prácu, aj informácie o náboženskej príslušnosti, národnosti a materinskom jazyku záujemcu o túto prácu, konkrétne:

„.... - jeho náboženskej príslušnosti a o náboženskej príslušnosti fyzických osôb žijúcich s ním v domácom prostredí na účely vytvorenia podmienok na zachovanie náboženskej identity dieťaťa,

- jeho národnosti a materinskom jazyku a o národnosti a materinskom jazyku fyzických osôb žijúcich s ním v domácom prostredí na účely vytvorenia podmienok na zachovanie národnostnej identity dieťaťa...“.

Mali to byť informácie výlučne na účely utvorenia podmienok na zachovanie náboženskej a národnostnej identity dieťaťa, keďže jedným z prvkov, ktoré je nevyhnutné zohľadniť pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa tak, ako už bolo uvedené vo Všeobecnej časti dôvodovej správy, je identita dieťaťa a právo dieťaťa na zachovanie identity je zakotvené v čl. 8 Dohovoru o právach dieťaťa.

25. októbra 2022 vrátila pani prezidentka Slovenskej republiky Národnej rade Slovenskej republiky zákon o profesionálnych náhradných rodičoch práve z dôvodu možného rozporu zisťovania týchto informácií centrom s Ústavou SR a predmetné ustanovenia boli zo zákona o profesionálnych náhradných rodičoch vypustené.

Nakoľko utvorenie podmienok na zachovanie náboženskej a národnostnej identity dieťaťa, ktorému je poskytovaná starostlivosť v profesionálnej náhradnej rodine ako súčasť predpokladov na výkon práce profesionálneho náhradného rodiča ostalo po vypustení príslušných ustanovení otvorené, navrhuje sa ich opätovné zaradenie. Po analýze odôvodnenia veta pani prezidentky je navrhnutý nový text ustanovenia tak, aby ťažisko nebolo kladené na náboženskú a národnostnú identitu záujemcu o prácu a jeho rodinných príslušníkov. Navrhuje sa skúmať pripravenosť záujemcu o prácu na utvorenie podmienok pre zachovanie náboženského, kultúrneho a jazykového pôvodu dieťaťa, ktorému má byť v profesionálnej rodine poskytovaná starostlivosť.

K bodu 5 (§ 8)

Rôznorodá prax centier v spôsobe zaznamenávania overovania predpokladu zabezpečenia výchovy a všestranného vývinu dieťaťa a vhodnosti bytových a priestorových podmienok vedie k návrhu jednoznačne upravenej povinnosti zaznamenávať písomne overenie podkladov. Záznam bude súčasťou dokumentov z výberového konania/výberu, a v prípade úspešných uchádzačov o prácu súčasťou spisovej dokumentácie zamestnanca.

K bodu 6 (§ 9)

Na pracovnú zmluvu profesionálneho náhradného rodiča sa vzťahujú ustanovenia Zákonníka práce s odchýlkami v náležitostiach pracovnej zmluvy v zákone o profesionálnych náhradných rodičoch. Počas takmer dvojročnej skúsenosti s implementáciou ustanovenia sa neobjavili problémy s takouto konštrukciou. Otázka, ktorá sa v tejto súvislosti sporadicky objavuje je, či je namieste, aby náležitosťou pracovnej zmluvy boli aj mzdové podmienky tak, ako to ustanovuje §43 ods. 1 písm. d) Zákonníka práce, ak zákon o profesionálnych náhradných rodičoch jednoznačne ustanovuje mzdu profesionálneho náhradného rodiča, vrátane výšky pohyblivých zložiek mzdy.

Aby nedochádzalo k sporným situáciám v praxi, navrhuje sa spresnenie ustanovenia tak, aby zo znenia bolo zrejmé, že predmetom pracovnej zmluvy nie je dohoda o mzde (mzdové podmienky) s výnimkou prípadu, kedy profesionálny náhradný rodič poskytuje starostlivosť výlučne dieťaťu (deťom), ktoré dovŕšilo 16. rokov veku (ktoré nie je dieťaťom so zdravotným znevýhodnením resp. dieťaťom, ktoré vyžaduje zvýšenú starostlivosť z dôvodu, že bolo týrané alebo sexuálne zneužívané alebo ktorému je poskytovaná starostlivosť v rámci špecializovaného programu centra). V tomto prípade nie je základná zložka ustanovená taxatívne a je možná dohoda o výške základnej zložky mzdy, ktorá môže byť podľa § 23 ods. 1 písm. b) zákona v sume najmenej 50% ustanovenej sumy základnej zložky mzdy.

Navrhuje sa tiež, aby bolo centrum povinné písomne oznámiť profesionálnemu náhradnému rodičovi sumu základnej zložky mzdy, podmienky nároku na príplatky k základnej zložke mzdy pri uzatvorení pracovnej zmluvy, sumu základnej zložky mzdy pri jej zmene (nariadením vlády Slovenskej republiky). Centrum bude povinné oznámiť aj sumu profesijného príplatku, ak bol priznaný a jeho odňatie nakoľko profesijný príplatok je nenároková zložka

mzdy. Pravidlá jeho priznania síce musia byť určené vo vnútornom predpise centra, avšak je v záujme zamestnanca, aby mu boli pohyby tejto zložky mzdy oznamované.

K bodu 7 (§ 12 ods. 2)

Zákon o profesionálnych náhradných rodičoch upravuje špecifickú podmienku výkonu práce na delenom pracovnom mieste tak, že túto možnosť je možné využiť len vtedy, ak prácu profesionálneho náhradného rodiča vykonávajú obaja manželia, čo im umožňuje medzi sebou rozvrhnúť si čas výkonu práce zodpovedajúci miestu jedného profesionálneho náhradného rodiča (počet detí, ktorým je takto možné poskytovať starostlivosť zodpovedá počtu detí, o ktoré sa môže starať jeden profesionálny náhradný rodič, t. j. maximálne 3 deti).

Tento inštitút stále nie je v praxi využívaný a z diskusie s profesionálnymi náhradnými rodičmi vyplynulo, že o takúto formu výkonu práce by mali záujem skôr rodičia profesionálnych náhradných rodičov, ako ich manželia/manželky. Z pohľadu záujmov dieťaťa nie je dôvod na zamietnutie takého návrhu na zlepšenie právnej úpravy, o to viac, že prítomnosť starorodičovského subsystemu v rodine má svoju nezastupiteľnú úlohu.

Podmienkou však bude, že príbuzní v priamom rade (rovnako ako manželia) budú môcť vykonávať prácu profesionálnych náhradných rodičov na delenom pracovnom mieste iba ak bude v pracovných zmluvách dohodnuté rovnaké miesto výkonu práce, t. j. budú vytvorené také podmienky pre dieťa, aby sa nemuselo napr. premiestňovať z jednej domácnosti do druhej, podľa toho ako si jeho profesionálni náhradní rodičia rozvrhnú starostlivosť.

K bodu 8

Legislatívno-technická úprava (potreba zavedenia legislatívnej skratky).

K bodu 9 (§ 15)

Zákon o profesionálnych náhradných rodičoch v prípade okamžitého skončenia pracovného pomeru ustanovuje (na rozdiel od Zákonníka práce) aj dôvody pre obligatórne okamžité skončenie pracovného pomeru. Dôvodom na obligatórne okamžité skončenie pracovného pomeru je použitie všetkých foriem telesných trestov na dieťaťati a iných hrubých alebo ponižujúcich foriem zaobchádzania a foriem trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú ujmu alebo psychickú ujmu,¹ ak profesionálny náhradný rodič prestal plniť predpoklad bezúhonnosti (svojej alebo manželovej/manželkinej alebo inej plnoletej fyzickej osoby, ktorá s nim žije v domácom prostredí), strata psychickej spôsobilosti (jeho/jej alebo manželovej/manželkinej), ak prestane plniť predpoklad vhodných bytových alebo priestorových podmienok pre starostlivosť o dieťa a porušenie zákazu vykonávať prácu profesionálneho náhradného rodiča pre viac centier.

V aktuálnej právnej úprave sa nenavrhujú žiadne vecné zmeny, navrhuje sa však spresnenie postupu centra pri plnení jeho povinnosti okamžite skončiť pracovný pomer tak, aby bolo jednoznačne zrejmé, že centrum je povinné vykonať úkon smerujúci k (obligatórnemu) doručeniu okamžitého skončenia pracovného pomeru do piatich pracovných dní odo dňa, keď sa o dôvode na okamžité skončenie pracovného pomeru dozvedelo. Na ostatné súvisiace náležitosti (napr. doručovanie písomností, prerokovanie so zástupcom zamestnancov) sa vzťahuje Zákonník práce.

¹ Napr. zákaz kontaktu s rodičmi a ďalšími blízkymi osobami, sociálne vylúčenie, vyžadovanie neprimeraných fyzických výkonov, zásahov do vonkajšieho vzhľadu a nosenia znevažujúceho oblečenia, neodôvodnené zasahovanie do stravovania a iných výchovných prostriedkov a postupov práce, ktoré dieťaťatu môžu spôsobiť poníženie a môžu neprimerane zasiahnuť do jeho ľudskej dôstojnosti, použitie tzv. kolektívnych výchovných prostriedkov, či vyžadovanie rozhodovania o výchovných prostriedkoch pre iné deti od dieťaťa.

K bodu 10 (§ 17 ods. 1)

Zákon o profesionálnych náhradných rodičoch upravuje nárok na odstupné vo vzťahu k dôvodom skončenia pracovného pomeru výpoveďou zo strany centra alebo dôvodom dohody o skončení pracovného pomeru v prípade zrušenia miesta, zrušenia centra alebo v prípade zásadnej zmeny rodinných pomerov profesionálneho náhradného rodiča. Rovnako patrí odstupné aj profesionálnemu náhradnému rodičovi, s ktorým centrum okamžite skončí pracovný pomer z dôvodu, že profesionálny náhradný rodič prestal plniť predpoklad psychickej spôsobilosti (vrátane manželovej/manželkinej psychickej spôsobilosti).

Zákonník práce upravuje v § 76 podmienky nároku na odstupné vo vzťahu k dôvodu ukončenia pracovného pomeru a spôsobu ukončenia (výpoveď zo strany zamestnávateľa alebo dohoda), pričom doba trvania pracovného pomeru ovplyvňuje výšku odstupného, ktorá je pri zohľadnení počtu rokov trvania pracovného pomeru vyššia pri dohode o skončení pracovného pomeru ako v prípade výpovede zo strany zamestnávateľa. Nakoľko podľa zákona o profesionálnych náhradných rodičoch patrí odstupné aj profesionálnemu náhradnému rodičovi, s ktorým centrum okamžite skončí pracovný pomer z dôvodu, že profesionálny náhradný rodič prestane plniť predpoklad psychickej spôsobilosti (vrátane manželovej/manželkinej psychickej spôsobilosti), je potrebné jednoznačne ustanoviť, ako postupovať v posudzovaní nároku na odstupné. Z rovnakého dôvodu (mimoriadne náročná práca, ktorá sa môže premietnuť na psychickom zdraví profesionálneho náhradného rodiča, či jeho manžela/manželky), pre ktorý bola táto situácia priradená do okruhu nárokov na odstupné, sa navrhuje výhodnejšia alternatíva odstupného, t. j. nárok na odstupné ako v prípade dohody o skončení pracovného pomeru.

K bodu 11 (§ 18)

Ustanovenie § 18 upravuje povinnosti a obmedzenia profesionálneho náhradného rodiča. Na základe praktických skúseností z implementácie zákona o profesionálnych náhradných rodičoch je potrebné medzi povinnosti profesionálneho náhradného rodiča doplniť povinnosť absolvovať odbornú pomoc podľa odporúčania psychologického posudku vypracovaného v rámci overenia predpokladu psychickej spôsobilosti a povinnosť preukázať na požiadanie centra v stanovenej lehote spôsob absolvovania odbornej pomoci. Zákon o profesionálnych náhradných rodičoch síce utvára podmienky na pozastavenie výkonu práce profesionálneho náhradného rodiča v prípade, ak psychologický posudok obsahuje odporúčanie na ďalšiu odbornú pomoc, ale neupravuje aj povinnosť takúto pomoc absolvovať a tým neumožňuje zamestnávateľovi reagovať v prípade pasivity zamestnanca, t. j. v prípade, ak zamestnanec neabsolvuje odbornú pomoc.

Z dôvodu potreby zlepšenia kvality poskytovanej starostlivosti deťom a po diskusii s profesionálnymi náhradnými rodičmi a centrami sa tiež navrhuje medzi povinnosti zamestnancov doplniť aj povinnosť absolvovať Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky akreditovaný kurz prvej pomoci. Kurz prvej pomoci zabezpečí aj uhradí centrum, rovnako ako iné výdavky spojené s kurzom (napr. pre prípad potreby zabezpečenia učebných materiálov, pomôcok a pod.). Pre úplnosť je potrebné uviesť, že na cestovné výdavky sa vzťahuje § 145 Zákonníka práce a zákon č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov.

K bodu 12 (§ 19)

V súvislosti s návrhom na doplnenie nového inštitútu prestávky na obnovu kondície (navrhované ustanovenie § 21a) je potrebné upraviť aj ustanovenia k pracovnému času profesionálneho náhradného rodiča.

Ako už bolo uvedené vo všeobecnej časti Dôvodovej správy, jedným z cieľov návrhu zákona je utvoriť podmienky na zlepšenie starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením, ktoré sú na základe rozhodnutia súdu umiestňované do centier.

Utvorenie mzdových, či priestorových podmienok pre starostlivosť o deti je nevyhnutnosťou, avšak nemenej dôležité sú aj samotné pracovné podmienky. Práca profesionálneho náhradného rodiča je náročná aj v prípade detí, ktoré nemajú zvýšené nároky na starostlivosť z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia/vážneho zdravotného stavu. Napriek faktu, že ako každý zamestnanec, majú aj profesionálni náhradní rodičia nárok na dovolenku a oproti predchádzajúcej právnej úprave aj na náhradu mzdy pri niektorých prekážkach v práci, stále to nepostačuje na zvýšenie záujmu prevziať do svojej starostlivosti dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím. Jedným z dôvodov, zrejme tým zásadným, je, že profesionálni náhradní rodičia majú obavy, že nezvládnu potrebnú starostlivosť o dieťa jednak pre samotnú náročnosť starostlivosti a tiež z dôvodu nedostatku vlastných síl takúto starostlivosť zabezpečiť v potrebnom rozsahu a kvalite. Z tohto dôvodu sa navrhuje zavedenie prestávky na obnovu kondície ako špecifického druhu prestávky v práci s možnosťou zabezpečiť starostlivosť o dieťa o.i. aj v domácom prostredí iného profesionálneho náhradného rodiča resp. iným profesionálnym náhradným rodičom v domácom prostredí profesionálneho náhradného rodiča, ktorý dieťaťu zabezpečuje starostlivosť na základe pracovnej zmluvy, resp. dodatku k pracovnej zmluve.

Nakoľko v prípade profesionálneho náhradného rodiča, ktorý sa bude dočasne starať o dieťa počas čerpania prestávky na obnovu kondície jeho profesionálneho náhradného rodiča, pôjde len o dočasnú - krátkodobú starostlivosť a nie o starostlivosť o dieťa na základe pracovnej zmluvy, resp. dodatku k pracovnej zmluve, je potrebné doplniť ustanovenie o pracovnom čase tak, aby bolo jasné, že plnenie tejto pracovnej činnosti bude považované za plnenie „ďalších povinností súvisiacich s výkonom práce“ (tento druh „ďalších pracovných povinností“ sa navrhuje kompenzovať novým druhom príplatku za zatupovanie – 24. novelizačný bod). Vzhľadom na osobitosť a náročnosť tejto pracovnej úlohy sa tiež navrhuje, aby ju zamestnanec vykonával/vykonal, len ak s ňou súhlasí – bolo by vyslovene kontraproduktívne, aby centrá ukladali takúto povinnosť profesionálnemu náhradnému rodičovi, ktorý sa na jej plnenie necíti z akýchkoľvek dôvodov.

K bodu 13 (§ 20)

Na dovolenku profesionálneho náhradného rodiča sa vzťahujú ustanovenia § 100 až § 117 Zákonníka práce s odchýlnou úpravou v zákone o profesionálnych náhradných rodičoch, zohľadňujúcou osobitosti tohto povolania. Napriek špecifikám úpravy neboli identifikované v praxi vážnejšie problémy a návrhy na úpravu aktuálnych ustanovení, s výnimkou požiadavky na vhodnejšiu úpravu krátenia dovolenky, nakoľko podľa § 106 Zákonníka práce, zamestnancovi, ktorý splnil podmienku odpracovania aspoň 60 dní v kalendárnom roku, za ktorý sa dovolenka poskytuje, môže zamestnávateľ krátiť dovolenku za prvých 100 zameškaných pracovných dní o jednu dvanástinu dovolenky a za každých ďalších 21 zameškaných pracovných dní rovnako o jednu dvanástinu, ak v tomto kalendárnom roku nepracoval zo zákonom (Zákonníkom práce) vymedzených dôvodov.

Takáto právna úprava však nie je vhodná pre profesionálneho náhradného rodiča, ktorý si rozvrhuje prácu aj počas víkendov a iných dní pracovného voľna, nakoľko pri stanovenom pravidle krátenia dovolenky (za prvých 100 a za každých ďalších 21 zmeškaných dní napr.

z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti sa kráti 1/12 dovolenky) sa neprimerane kráti dovolenka profesionálneho náhradného rodiča. Navrhuje sa preto ponechať základné východisko krátenia dovolenky – splnenie podmienky odpracovania aspoň 60 dní v kalendárnom roku, a zvýšiť základný rozsah kritéria neodpracovaných dní zo 100 dní na 140 dní a pre ďalšie neodpracované dni z 21 dní na 30 dní pre krátenie dovolenky o jednu dvanástinu.

K bodu 14 (nový § 21a)

Ako bolo uvedené k 12. novelizačnému bodu, na motiváciu k rozhodnutiu utvoriť vo svojom domácom prostredí podmienky na starostlivosť o dieťa so zdravotným znevýhodnením a zlepšenie podmienok starostlivosti o deti v profesionálnych náhradných rodinách sa navrhuje utvoriť podmienky pre udržanie fyzického a duševného zdravia profesionálneho náhradného rodiča a prevenciu jeho zhoršenia. Aj keď účel a podstata potrebného opatrenia sú porovnateľné s odľahčovacou sociálnu službou,² v prípade profesionálnych náhradných rodičov je nutné nájsť iné riešenie (o.i. aj z dôvodu, že ako zamestnanci majú nárok na dovolenku). Navrhuje sa preto zaviesť osobitný druh prestávky v práci - prestávku na obnovu kondície profesionálneho náhradného rodiča, ktorý poskytuje starostlivosť dieťaťu s vysokými nárokmi na starostlivosť, konkrétne dieťaťu, ktoré je fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím. Bude samozrejme na profesionálnom náhradnom rodičovi, či túto možnosť využije (centrum poskytne prestávku na obnovu kondície na požiadanie profesionálneho náhradného rodiča), ale v každom prípade, ak bude mať o prestávku na obnovu kondície záujem, centrum bude povinné utvoriť podmienky na jej čerpanie.

Počet detí s ťažkým zdravotným postihnutím v starostlivosti profesionálneho náhradného rodiča by neovplyvňoval časový rozsah prestávky (hodiny/dni by sa nenásobili počtom detí). Navrhuje sa, aby profesionálnemu náhradnému rodičovi vznikol nárok na prestávku na obnovu kondície od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom začal zabezpečovať starostlivosť o dieťa (t.j. v mesiaci, v ktorom prevzal takého dieťa do starostlivosti, nebude možné čerpanie prestávky na obnovu kondície), tak, aby bolo možné zo strany centra manažovať zabezpečenie starostlivosti o deti počas prestávky v práci ich profesionálnych náhradných rodičov a tiež, aby bolo možné bezproblémovo určovať nároky na prestávku v práci.

Zásadné je, aby počas takejto prestávky v práci bola zo strany centra zabezpečená zodpovedajúca starostlivosť o dieťa, o ktoré sa profesionálny náhradný rodič stará. Spôsob zabezpečenia starostlivosti o dieťa počas prestávky na obnovu kondície jeho profesionálneho náhradného rodiča zodpovedá nastaveniu parametrov prestávky na obnovu kondície. Navrhuje sa prestávka:

- tzv. hodinová - v rozsahu 6 hodín v jednom týždni (využiteľné na párhodinové prestávky počas dňa), ak by bola starostlivosť o dieťa centrom dočasne zabezpečená v domácnosti profesionálneho náhradného rodiča zamestnancom centra (vrátane iného profesionálneho náhradného rodiča) alebo v inej organizačnej súčasťi centra (vrátane inej profesionálnej náhradnej rodiny).

Z formulácie „šesť po sebe nasledujúcich hodín“ je zrejmé, že prestávku bude možné využiť len v celku (t.j. hodiny nebude možné v týždni čerpať postupne) a tiež, že prípadne nevyčerpané hodiny nebude možné prenášať,

² § 54 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.

- tzv. celodenná – v rozsahu jeden deň v mesiaci, ak by bola starostlivosť o dieťa centrom dočasne zabezpečená v samostatne usporiadanej skupine centra (využitelné najmä v prípade potreby zabezpečiť počas prestávky aj nocľah pre dieťa). Samozrejme, profesionálny náhradný rodič by nemusel vyčerpať celých 24 hodín prestávky, avšak vzhľadom na náročnosť tohto spôsobu zabezpečenia dočasnej starostlivosti o dieťa, by sa aj vyčerpanie časti hodín dňa považovalo za vyčerpanie celého dňa.

Uvedené alternatívy bude možné kombinovať, avšak nie v jednom mesiaci – časový rozsah prestávky na obnovu kondície je navrhnutý tak, aby sa umožnilo prehľadné čerpanie.

Ako už bolo uvedené, prvoradá je, aby počas prestávky na obnovu kondície profesionálneho náhradného rodiča bola zabezpečená starostlivosť o dieťa, preto sa v tejto súvislosti navrhuje (čl. V, novelizačný bod 11, navrhovaný § 52b) aj doplnenie zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) - centrum s profesionálnym náhradným rodičom dohodnú plán dočasného zabezpečovania starostlivosti o dieťa počas čerpania prestávky na obnovu kondície profesionálnym náhradným rodičom, ktorý bude súčasťou individuálneho plánu rozvoja osobnosti dieťaťa (vypracováva centrum pre každé dieťa, ktoré je v ňom umiestnené na základe rozhodnutia súdu). Pre zvýšenie efektu prestávky na obnovu kondície v prípade, ak profesionálny náhradný rodič zabezpečuje starostlivosť o viac detí (vrátane viacerých detí s ťažkým zdravotným postihnutím), dočasná starostlivosť bude môcť byť zabezpečená všetkým deťom alebo iba niektorým z nich, čo bude na rozhodnutí profesionálneho náhradného rodiča. Táto skutočnosť je zohľadnená aj v novozavádzanom príplatku za zastupovanie v 25. novelizačnom bode.

Navrhuje sa tiež jednoznačne upraviť, že prestávka na obnovu kondície sa posudzuje ako poskytovanie starostlivosti dieťaťu, t. j. započítava sa do pracovného času a počas tejto prestávky má profesionálny náhradný rodič nárok na mzdu (nie je riešená náhradou mzdy).

K bodu 15 (§ 22 ods. 1)

Podľa Dôvodovej správy k návrhu zákona o profesionálnych náhradných rodičoch (r. 2022) *Špecifiká tejto práce neumožňujú, aby sa uplatňovali ustanovenia o rozvrhnutí určeného týždenného pracovného času, nepretržitom dennom odpočinku, nepretržitom odpočinku v týždni a o prestojoch. Rovnako nie je možné vzhľadom na nepretržitý charakter práce uplatňovať ustanovenia o mzde za prácu nadčas, mzdovom zvýhodnení za prácu vo sviatok, v sobotu, v nedeľu, za nočnú prácu a mzdovej kompenzácii za sťažený výkon práce. Povaha práce neumožňuje nielen určiť, ale ani mať prehľad o tom, kedy profesionálny náhradný rodič pracuje v noci, vo sviatok, či ako dlho odpočíva. Jediné čo sa dá overiť – skontrolovať je, či je dieťaťu poskytovaná riadna starostlivosť a či si profesionálny náhradný rodič plní úlohy podľa pracovnej zmluvy, resp. podľa plánov. Z tohto dôvodu boli upravené jednoznačne mzdové nároky profesionálneho náhradného rodiča v osobitnom zákone o profesionálnych náhradných rodičoch tak, aby bolo o.i. zrejmé, že profesionálnemu náhradnému rodičovi nepatrí mzda za prácu nadčas, mzdové zvýhodnenie za prácu vo sviatok, v sobotu a v nedeľu, mzdové zvýhodnenie za nočnú prácu a mzdová kompenzácia za sťažený výkon práce (Zákonník práce).*

Nakoľko sa, i keď výnimočne, objavujú otázky napr. k mzdovým zvýhodneniam, navrhuje sa spresnenie ustanovenia tak, aby bolo jednoznačné, že mzda patrí profesionálnemu náhradnému rodičovi len v rozsahu a za podmienok ustanovených zákonom o profesionálnych náhradných rodičoch a že sa uvedené ustanovenia Zákonníka práce na profesionálneho náhradného rodiča nevzťahujú (rovnako ako v čase, keď bol v statuse tzv. domáceho zamestnanca).

K bodu 16 (§ 22 ods. 1)

Navrhuje sa doriešiť praktický problém, spočívajúci v pochybnostiach, či prípadná odmena je súčasťou mzdy (napr. na účely určenia priemerného mesačného zárobku) doplnením odmeny do ustanovenia upravujúceho základnú zložku mzdy.

K bodu 17 (§ 22 ods. 1)

V súvislosti s návrhom na zavedenie prestávky na obnovu kondície a možnosťou, aby sa o dieťaťa s ťažkým zdravotným postihnutím dočasne, počas čerpania prestávky jeho profesionálneho náhradného rodiča, staral iný profesionálny náhradný rodič, je potrebné motivovať profesionálnych náhradných rodičov k plneniu takto zložitej pracovnej úlohy a tiež celkom prirodzene splnenie takejto úlohy aj zodpovedajúco odmeniť. Preto sa navrhuje zavedenie novej zložky mzdy – príplatku za zastupovanie.

K bodu 18 (§ 22 ods. 2)

Mzdu profesionálneho náhradného rodiča tvorí základná zložka mzdy a príplatky zohľadňujúce náročnosť práce, prax a odbornosť profesionálneho náhradného rodiča. Navrhuje sa upraviť mechanizmus zaokrúhľovania tak, aby sa už suma každého príplatku zaokrúhľovala na najbližších 10 eurocentov nahor, t. j. nezaokrúhľovala by sa až vypočítaná celková suma mzdy tak, ako to ustanovuje aktuálne zákon o profesionálnych náhradných rodičoch. Nahadzovanie príplatkov do mzdového systému v absolútnych číslach a následné zaokrúhlenie celkovo vypočítanej mzdy spôsobuje technické problémy, nakoľko je pre stanovenie celkovej mzdy potrebné softvérom vypočítanú sumu dodatočne upraviť zaokrúhlením, čo je nielen práčne, ale aj mimoriadne neefektívne.

K bodu 19 (§ 23 ods. 1)

Legislatívno-technická úprava súvisiaca s mechanizmom úpravy základnej zložky mzdy Nariadením vlády Slovenskej republiky.

K bodu 20 (§ 23)

Zákon ustanovuje sumu základnej zložky mzdy v troch alternatívach, pričom pri jednej z nich ponecháva jej výšku na dohode medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Podľa § 23 ods. 1 písm. b), ak profesionálny náhradný rodič poskytuje starostlivosť výlučne deťom, ktoré dovŕšili 16 rokov veku (s výnimkou napr. detí s ťažkým zdravotným postihnutím), môže byť dohodnutá základná zložka mzdy v sume najmenej 50 % „štandardnej“ zákonom, resp. nariadením vlády SR ustanovenej sumy.

Navrhuje sa, aby v tomto prípade zmenená základná zložka mzdy patrila profesionálnemu náhradnému rodičovi vždy od prvého dňa kalendárneho mesiaca.

K bodu 21 (§ 23 ods. 5)

Legislatívno-technická úprava súvisiaca s 20. novelizačným bodom.

K bodu 22 (§ 25 ods. 3 a § 26 ods. 3)

Navrhuje sa sprecizovanie ustanovení upravujúcich príplatok za počet detí a príplatok za osobitnú starostlivosť tak, aby bolo jednoznačne zrejmé, že v prípade, ak profesionálny náhradný rodič neodpracuje celý mesiac (napr. nastúpi v priebehu mesiaca), príplatky mu patria v pomernej výške (pri zachovaní stanoveného mechanizmu určenia výšky príplatku).

K bodu 23 (§ 26)

Legislatívno-technická úprava súvisiaca so zavedením legislatívnej skratky v 8. novelizačnom bode.

K bodu 24 (§ 27)

Jedným z príplatkov zohľadňujúcim počet rokov trvania pracovného pomeru v pozícii profesionálneho náhradného rodiča je príplatok za prax. Vzhľadom na interpretačné problémy sa navrhuje spresnenie ustanovenia tak, aby bolo jednoznačne zrejmé, že zvýšenie príplatku za prax patrí profesionálnemu náhradnému rodičovi za celý prvý kalendárny mesiac, počas ktorého uplynie ďalší rok trvania pracovného pomeru profesionálneho náhradného rodiča, t. j. netreba prepočítavať za tento mesiac alikvotnú časť príplatku, aj keď deň nástupu do zamestnania nebol prvý pracovný deň v mesiaci.

Je tiež potrebné doriešiť posudzovanie doby trvania pracovného pomeru na účely tohto príplatku počas dočasného prerušenia výkonu práce profesionálneho náhradného rodiča (§ 30 zákona o profesionálnych náhradných rodičoch). Navrhuje sa objektivizovať tento dôvod nevykonávania pracovnej činnosti a v prípade, ak po skončení dočasného prerušenia výkonu práce profesionálny náhradný rodič spĺňa predpoklad na výkon práce profesionálneho náhradného rodiča, započítať dobu prerušenia do trvania pomeru sa na účely príplatku za prax.

K bodu 25 (nový § 28a)

Ako už bolo uvedené, v súvislosti s návrhom na zavedenie prestávky na obnovu kondície a možnosťou, aby sa o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím dočasne, počas čerpania prestávky na podporu kondície jeho profesionálneho náhradného rodiča, staral iný profesionálny náhradný rodič sa navrhuje zavedenie nového príplatku za zastupovanie.

Navrhuje sa, aby centrum priznalo príplatok za zastupovanie profesionálnemu náhradnému rodičovi za každú (čo i len začatú) hodinu, počas ktorej sa staral za iného profesionálneho náhradného rodiča o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím. Navrhuje sa, aby sa výška sumy za hodinu starostlivosti vypočítala ako jedna dvesto štyridsatina (už zavedená fikcia na účely napr. stanovenia priemerného zárobku) základnej zložky mzdy, paušálneho príplatku a príplatku za osobitnú starostlivosť (skladba zodpovedá skladbe mzdy profesionálneho náhradného rodiča, ktorý sa stará o dieťa so zdravotným znevýhodnením, ide o fikciu plnej mesačnej mzdy). Vo výške príplatku sa navrhuje zohľadniť aj počet detí s ťažkým zdravotným postihnutím, o ktoré sa dočasne profesionálny náhradný rodič staral (suma vypočítaného príplatku za hodinu vynásobená počtom hodín starostlivosti a počtom detí s ťažkým zdravotným znevýhodnením).

Nakoľko je potrebné vytvoriť podmienky aj pre zabezpečenie starostlivosti o deti, ktoré nie sú dieťaťom s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré má prípadne profesionálny náhradný rodič, ktorý čerpá prestávku na obnovu kondície v starostlivosti, navrhuje sa ustanoviť pravidlá odmeňovania aj pre tento prípad. Výška sumy za hodinu starostlivosti by sa v tomto prípade vypočítala ako jedna dvesto štyridsatina základnej zložky mzdy a paušálneho príplatku tiež podľa počtu hodín a počtu detí (opäť z fikcie plnej mesačnej mzdy).

V súvislosti s príplatkom na zastupovanie a jeho výškou je potrebné zdôrazniť, že profesionálny náhradný rodič bude môcť dočasne zabezpečovať starostlivosť o dieťa za jeho profesionálneho náhradného rodiča len v prípade čerpania tzv. 6-hodinovej prestávky na podporu kondície.

K bodu 26 (§ 34)

Za účelom uľahčiť kontakt medzi záujemcom o informáciu o voľnom mieste profesionálneho náhradného rodiča a centrom, ktoré hľadá zamestnanca vedie Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „Ústredie“) evidenciu záujemcov o informácie o pracovných miestach (na základe žiadosti záujemcu, ide o evidenciu na princípe dobrovoľnosti).

Záujemcu vedie Ústredie v evidencii po dobu 5 rokov od zápisu alebo do doby, kým záujemca nepožiadá o výmaz. Vzhľadom na povahu organizácie výkonu v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sa v súvislosti s riadiacou a metodickou činnosťou Ústredia v praxi objavujú situácie, že Ústredie zistí, že v evidencii vedený záujemca o informácie už vykonáva prácu profesionálneho náhradného rodiča, ale o výmaz nepožiadal. Navrhuje sa doplniť aj tretiu možnosť pre výmaz z tejto evidencie a to na základe informácie, že fyzická osoba vykonáva prácu profesionálneho náhradného rodiča.

K bodom 27 a 28 (§ 39 ods. 4 a nové odseky 5 a 6)

Na priemerný zárobok na pracovnoprávne účely sa vzťahujú ustanovenia § 134 a § 135 Zákonníka práce, zákon o profesionálnych náhradných rodičoch na tento účel (na účel odmeňovania a priemerného zárobku) ustanovuje, čo sa považuje za dennú a hodinovú mzdu. Nakoľko sa práve pri tomto ustanovení v praxi opakovane objavujú otázky, či nejde o odchýlku od Zákonníka práce (čo je vylúčené formuláciou predvetia) a či je možné automaticky použiť ustanovenie k priemernému zárobku Zákonníka práce, navrhuje sa spresnenie úvodnej vety tak, aby bol jednoznačný účel ustanovenia, ako aj prepojenie na Zákonník práce.

Špecifická pracovného času profesionálnych náhradných rodičov spôsobujú problémy vo výkazníctve (napr. Štvrťročný výkaz o práci v nepodnikateľských subjektoch), ktoré sú dlhodobo riešené len neformálnymi dohodami o spôsobe vykazovania, resp. v rôznych evidenciách. Preto sa navrhuje zavedenie fikcie pracovného dňa a pracovného týždňa na štatistické a evidenčné účely.

V súvislosti s návrhom na umožnenie súbehu výkonu práce profesionálneho náhradného rodiča a poberania materského (aby centrum nemuselo počas čerpania materského zabezpečiť starostlivosť o dieťa v inej profesionálnej náhradnej rodine alebo na samostatne usporiadanej skupine) v čl. II., je potrebné ustanoviť odchýlku od Zákonníka práce tak, aby nevznikali problémy s určením statusu zamestnanca a následnými pochybnosťami o plnení povinností zamestnancov a zamestnávateľov a nárokoch podľa § 166 až § 169 Zákonníka práce.

K bodu 29 (§ 43)

Podľa § 5 ods. 4 splnenie/plnenie predpokladu bezúhonnosti záujemcu o prácu (vrátane bezúhonnosti fyzických osôb žijúcich s nim v domácom prostredí) overuje centrum podľa stanovených kritérií – odsúdenie za niektorý zo zákonom o profesionálnych náhradných rodičoch vymedzených trestných činov. Nakoľko však sa za bezúhonného na účely zákona o profesionálnych náhradných rodičoch nepovažuje záujemca o prácu a jeho manžel/manželka a profesionálny náhradný rodič/jeho manžel/manželka aj vtedy, ak mu bolo odsúdenie za niektorý z vymedzených trestných činov zahladené alebo ak sa na neho hľadá, akoby nebol za taký čin odsúdený, na obdobie do 31. decembra 2025 z technických dôvodov predpoklad bezúhonnosti tak aktuálnych zamestnancov, ako aj záujemcov o prácu podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. d) a k) overuje Ústredie. Dôvodom je, že centrá nemajú svoj informačný systém, ani nie sú súčasťou iných informačných systémov, čo o.i. predstavuje bezpečnostné riziko pri narábaní s tak citlivými údajmi, ktoré poskytuje register trestov osobitne v prípade odpisov z registra trestov.

MPSVR SR plánuje vybudovať komplexný informačný systém pre oblasť sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v aktuálnom programovom období 2021-2027 (prostredníctvom Programu Slovensko). Vzhľadom na náročnosť úlohy je ako prvý krok aktuálne realizovaná štúdia uskutočniteľnosti informačného systému v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, až následne sa pristúpi k samotnej tvorbe informačného systému. Z tohto dôvodu sa navrhuje predĺžiť obdobie, po ktoré predpoklad bezúhonnosti aktuálnych zamestnancov/záujemcov bude overovať Ústredie z 31. decembra 2025 na 31. decembra 2026.

K bodu 30 (nové § 45 a 46)

Aby nedošlo k problémom v súvislosti s navrhovanou úpravou v novelizačnom bode 6, t.j. okrem iného s návrhom na úpravu povinnosti centra písomne oznámiť profesionálnemu náhradnému rodičovi výšku základnej zložky mzdy a podmienky nároku na príplatky k základnej zložke mzdy pri uzatvorení pracovnej zmluvy alebo pri úprave výšky základnej zložky mzdy (Nariadením vlády SR), navrhuje sa upraviť postup centra tak, aby ustanovené náležitosti existujúcim profesionálnym náhradným rodičom oznámilo v termíne do 30. septembra 2025.

V prechodných ustanoveniach je osobitne zohľadnená účinnosť ustanovenia § 28a (príplatok za zastupovanie) od 1. januára 2026. V tomto prípade budú podmienky poskytnutia novozavádzaného príplatku oznámené centrom profesionálnemu náhradnému rodičovi do 28. februára 2026.

K čl. II (zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov)

K bodom 1 až 3 [§ 30 písm. b), § 128 ods. 2 a § 140 ods. 1 písm. b)]

Vzhľadom na skutočnosť, že všeobecnou podmienkou nároku na nemocenské dávky, t. j. aj na materské je, aby poistenec nemal v období, v ktorom má nárok na materské, príjem za vykonanú prácu z poistného vzťahu, z ktorého mu vznikol nárok na materské, navrhuje sa skupine zamestnancov – profesionálnym náhradným rodičom umožniť výkon práce profesionálneho náhradného rodiča a poberania materského tak, aby centrum nemuselo počas čerpania materského zabezpečiť starostlivosť o dieťa v inej profesionálnej náhradnej rodine alebo na samostatne usporiadanej skupine.

Dôvodom pre takýto návrh je, aby v prípade, ak má profesionálny náhradný rodič záujem, mohol pokračovať v zabezpečovaní starostlivosti o dieťa aj počas obdobia poberania materského. Je nesporné, že stabilita prostredia, v ktorom dieťa vyrastá, kontinuita starostlivosti a vytváranie a rozvoj vzťahových silných vzťahových väzieb s tak dôležitými osobami pre dieťa ako sú profesionálni náhradní rodičia, sú v prípade detí umiestnených v centre na základe rozhodnutia súdu nemenej dôležitými prvkami najlepšieho záujmu dieťaťa ako napr. úroveň starostlivosti o dieťa, či bezpečie dieťaťa. Jedinečnosť práce profesionálneho náhradného rodiča, ktorou je starostlivosť o dieťa umiestnené do centra rozhodnutím súdu, vo svojom domácom prostredí/rodine, umožňuje výnimku z pravidiel nemocenského poistenia, ktorá vytvorí podmienky na zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa.

V súvislosti s návrhom umožniť súbeh poberania materského a výkon práce profesionálneho náhradného rodiča, je potrebné v § 128 ods. 2 upraviť ustanovenie o platení poistného štátom na dôchodkové poistenie za zamestnanca - profesionálneho náhradného rodiča v období, v ktorom sa mu poskytuje materské a v § 140 ods. 1 upraviť ustanovenie o vylúčení povinnosti platiť poistné zamestnancom – profesionálnym náhradným rodičom tak, aby zostali zachované rovnaké pravidlá pri platení poistného aké sú pre všetkých ostatných zamestnancov. Teda tak, aby v období poberania materského štát neplatil poistné na

dôchodkové poistenie a poistné do rezervného fondu solidarity za zamestnanca - profesionálneho náhradného rodiča, nakoľko jeho vymeriavacím základom na platenie poistného na nemocenské poistenie, dôchodkové postenie a poistenie v nezamestnanosti je v danom období príjem za vykonávanie práce profesionálneho náhradného rodiča. Z tohto príjmu bude platiť poistné, t. j. nebude mať vylúčenú povinnosť platiť poistné na nemocenské poistenie, dôchodkové postenie a poistenie v nezamestnanosti. Ak zamestnanec - profesionálny náhradný rodič je zamestnancom aj na základe iného právneho vzťahu, alebo je povinne nemocensky poistená a povinne dôchodkovo poistená samostatne zárobkovo činná osoba, alebo je dobrovoľne nemocensky poistená osoba, dobrovoľne dôchodkovo poistená osoba alebo dobrovoľne poistená osoba v nezamestnanosti, tak sa bude uplatňovať aj postup podľa § 140 ods. 5. Podľa tohto ustanovenia sa vylúčenie povinnosti platiť poistné na sociálne poistenie posudzujú osobitne z každého poistného vzťahu.

K čl. III (zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov)

K bodom 1 a 2 (§ 9 ods. 2)

Nakoľko povaha navrhovaného finančného príspevku na úpravu bytu alebo rodinného domu v čl. V, novelizačný bod 11 (nový § 52a) umožňuje pochybnosti, či by bol aj tento príspevok oslobodený od dani z príjmu fyzickej osoby tak, ako ostatné opatrenia v oblasti sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, navrhuje sa doplnenie zákona č. 595/2003 Z. z., aby medzi príjmy oslobodené od dane patrilo aj (novonavrhovaný) finančný príspevok poskytnutý profesionálnemu náhradnému rodičovi na úpravu bytu alebo rodinného domu podľa zákona č. 305/2005 Z. z.

K čl. IV (zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov)

K bodom 1 a 2 (§ 9 ods. 2, §11 ods. 9)

Podľa § 2 zákona č. 600/2003 Z. z. je oprávnenou osobou na uplatnenie nároku na prídavok na dieťa o.i. aj osoba, ktorej je nezaopatrované dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na základe právoplatného rozhodnutia súdu, t.j. napr. žiadateľ o pestúnsku starostlivosť, ktorému bolo dieťa do času rozhodnutia vo veci samej zverené na základe uznesenia súdu o nariadení neodkladného opatrenia.

Uznesenie súdu o nariadení neodkladného opatrenia je vykonateľné spravidla dňom vyhlásenia, avšak právoplatné častokrát v oveľa dlhšom časovom horizonte (problémy s doručením, odvolanie) a v tomto prípade nemajú budúci náhradní rodičia nárok na prídavok na dieťa, lebo nespĺňajú podmienku právoplatnosti rozhodnutia.

V rámci podpory procesov deinštitucionalizácie je potrebné minimalizovať akékoľvek prekážky v rozhodnutí prevziať dieťa do starostlivosti, a preto je potrebné upraviť zákon o prídavku na dieťa tak, aby budúci náhradní rodičia, ktorí už zabezpečujú starostlivosť o dieťa na základe vykonateľného uznesenia súdu o nariadení neodkladného opatrenia, mali nárok na prídavok na dieťa od začiatku zabezpečovania starostlivosti o dieťa.

K bodu 3 [§ 12a ods. 1 písm. c)]

Ide o zosúladienie s vekovou hranicou priestupkovej zodpovednosti podľa zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

K čl. V (zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov)

K bodom 1 a 2 (§ 23 ods. 2)

Ustanovenie § 23 upravuje úlohy a postupy orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately súvisiace s návrhom na súd na vyslovenie osvojiteľnosti. V súvislosti s osvojiteľnosťou dieťaťa zisťuje orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rôzne okolnosti, ktoré súd potrebuje k rozhodnutiu, či sú splnené podmienky osvojiteľnosti dieťaťa. Súčasťou takýchto zisťovaných okolností je aj zisťovanie, či zdravotný stav dieťaťa umiestneného v zariadení, vyžaduje osobitnú starostlivosť poskytovanú výlučne pobytovou formou. Zisťovanie tejto okolnosti rokmi stratilo svoje opodstatnenie; ustanovenie sa v tejto časti prestalo využívať a preto sa v súvislosti s navrhovanými zmenami v 7. až 9. novelizačných bodoch (zmena pravidiel zaradovania detí umiestnených do centier pre deti a rodiny do profesionálnych náhradných rodín) navrhuje zo zákona vypustiť.

Zároveň je potrebné vykonať legislatívno-technické úpravy súvisiace s poznámkou pod čiarou k odkazu 22a.

K bodu 3 (§ 49)

Dieťaťu, ktorému sa poskytuje na základe rozhodnutia súdu starostlivosť v centre, vrátane starostlivosti poskytovanej v profesionálnej náhradnej rodine, rodičia častokrát menia zdravotnú poisťovňu bez vedomia centra a centru takáto zmena komplikuje zabezpečenie zdravotnej starostlivosti pre dieťa.

Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (§ 6 ods. 11 písm. c) zákona č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) elektronicky informuje zdravotnú poisťovňu o podaní prihlášky za maloletého, ktorý je zverený do starostlivosti právnickej osoby na základe právoplatného rozhodnutia súdu a následne zdravotná poisťovňa vykoná príslušné kroky tak, aby nebola zmenená zdravotná poisťovňa bez vedomia toho, kto aktuálne zodpovedá za zabezpečenie potrebnej starostlivosti dieťaťa. Na tento účel je potrebné upraviť aj povinnosť centra informovať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou pri začatí starostlivosti o dieťa a pri jej ukončení.

K bodom 4 a 5 (§ 51 ods. 2)

V súvislosti s návrhom na zavedenie prestávky na obnovu kondície v zákone o profesionálnych náhradných rodičoch (čl. I) je potrebné vytvoriť podmienky na zabezpečenie starostlivosti o deti počas takejto prestávky ich profesionálnych náhradných rodičov. Jednou z možností je aj zabezpečenie starostlivosti o dieťa v organizačných súčiastiach centra – v inej profesionálnej náhradnej rodine alebo samostatne usporiadanej skupine, ktoré však majú určený o.i. štandard počtu detí, ktorý je možné prekročiť len výnimočne pri dodržaní celkovej kapacity centra a so súhlasom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Nakoľko v tomto prípade ide o dočasné, krátkodobé zabezpečenie starostlivosti o dieťa, navrhuje sa, aby mohlo centrum (výlučne len v tomto prípade) prekročiť ustanovený počet detí/mladých dospelých v profesionálnej náhradnej rodine alebo v samostatne usporiadanej skupine alebo špecializovanej samostatnej skupine (nie však nad celkovú kapacitu centra) bez súhlasu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny.

Zároveň je potrebné vykonať legislatívno-technické úpravy súvisiace s poznámkou pod čiarou k odkazu 41a.

K bodom 6 až 9 (§ 51)

Podľa zákona č. 305/2005 Z. z. má vykonávanie pobytového opatrenia súdu v profesionálnej náhradnej rodine prednosť pred jeho vykonávaním v samostatne usporiadanej skupine (následne má vykonávanie pobytového opatrenia súdu v samostatne usporiadanej skupine zriadenej v rodinnom dome s jedným bytom alebo v byte v bytovom dome, v ktorom sa nachádza jedna samostatne usporiadaná skupina prednosť pred jeho vykonávaním v inej samostatne usporiadanej skupine).

Podľa aktuálnej právnej úpravy, dieťa do šiestich rokov veku, ktoré sa prijíma do centra na základe rozhodnutia súdu, musí byť najneskôr po štvrtýždňovej diagnostike zaradené do profesionálnej náhradnej rodiny, s výnimkou dieťaťa, ktorého zdravotný stav si vyžaduje osobitnú starostlivosť, v prípade veľkej súrodeneckej skupiny, resp. v situáciách, keď je dieťa umiestňované na základe výchovného opatrenia (časovo limitovaného) a podľa účelu výchovného opatrenia nie je starostlivosť v profesionálnej náhradnej rodine vhodná (napr. potreba špecializovanej pomoci, overenie miery ohrozenia dieťaťa týraním, sexuálnym zneužívaním ...).

Ani v prípade dieťaťa, ktorého zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť, ani v prípade súrodencov táto výnimka nie je absolútna, ale platí len vtedy, ak nie je možné takémuto dieťaťu zabezpečiť starostlivosť v profesionálnej náhradnej rodine. Dieťa môže byť zaradené z dôvodu, že vyžaduje osobitnú (ošetrovateľskú starostlivosť) do samostatne usporiadanej (špecializovanej) skupiny len po posúdení potreby takejto osobitnej starostlivosti lekárom a aj v tomto prípade má byť možnosť poskytovania starostlivosti v profesionálnej náhradnej rodine prioritou.

Počty detí, ktorým je starostlivosť poskytovaná na samostatných špecializovaných skupinách centier s ošetrovateľskou starostlivosťou možno považovať za vysoké (cca 600 detí). Osobitne problematická je skupina detí - novorodencov a dojčiat (cca 60 detí) so zdravotným znevýhodnením, ktoré prichádzajú do centier spravidla z ústavných zdravotníckych zariadení. Napriek právnej úprave, ktorá jednoznačne stanovuje prioritu formy poskytovanej starostlivosti, situácia v spôsobe zabezpečenia starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením, osobitne malých detí do jedného roku veku, nie je uspokojivá a je potrebné zvýšiť tlak na cielené rozširovanie siete profesionálnych náhradných rodín pre deti so zdravotným znevýhodnením aj sprísnením právnej úpravy. Zároveň však musí zákon upraviť podmienky starostlivosti tak, aby deti ale aj profesionálni náhradní rodičia (a v neposlednom rade aj centrá ako zamestnávateľ) neboli vystavení riziku nezvládnutia starostlivosti o dieťa. Vážne zdravotné znevýhodnenia detí, kladú nielen zvýšené nároky na odbornosť centier, či manažment starostlivosti o dieťa v centrách o to viac, že centrá nie sú poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti a nie je možné zamieňať si ich s liečebňami alebo doliečovacími oddeleniami poskytovateľov zdravotnej starostlivosti.

Navrhuje sa upraviť konštrukciu postupu umiestňovania detí so zdravotným znevýhodnením do organizačných súčastí centier tak, aby bolo jednoznačne zrejmé, že centrum môže *dočasne* dieťa do šesť rokov, ktoré spĺňa indikačné kritéria na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti³ zaradiť do samostatnej skupiny, do samostatnej diagnostickej

³ Indikačnými kritériami na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti sú:

- diagnóza ochorenia stanovená lekárom
- diagnóza stanovená zodpovednou osobou zariadenia podľa zoznamu sesterských diagnóz,
- prítomnosť rizika destabilizácie na základe hodnotiacich škál,
- prítomnosť rizika destabilizácie osoby pri nezabezpečení ošetrovateľskej starostlivosti osobe v súvislosti s prítomným ochorením.

Návrh s ustanovenými náležitosťami vyhotovuje zodpovedná osoba zariadenia (musí mať vysokoškolské vzdelanie II. stupňa v študijnom odbore ošetrovateľstvo, trojročnú odbornú prax a musí spĺňať odbornú spôsobilosť na výkon špecializovaných pracovných činností v jednom z určených špecializačných odborov

skupiny alebo do špecializovanej samostatnej skupiny *len ak* nenašlo vhodnú profesionálnu náhradnú rodinu v prostredí ktorej by boli zabezpečené dieťaťu potrebné ošetrovateľské výkony (profesionálnym náhradným rodičom po poučení poskytovateľom zdravotnej starostlivosti rovnako, ako je to v prípade rodičov a/alebo prostredníctvom poskytovateľa zdravotnej starostlivosti alebo sestrou centra) buď z dôvodu ich nedostupnosti alebo náročnosti samotnej ošetrovateľskej starostlivosti. Zásadným sú indikačné kritériá na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti - všetky ostatné deti do 6 rokov, ktorým nebola indikovaná ošetrovateľská starostlivosť musia byť zaradené do profesionálnej náhradnej rodiny do 4 týždňov od ich umiestnenia do centra.

Ak je do centra umiestňované dieťa do jedného roku veku po prepustení z nemocnice a profesionálny náhradný rodič bol poučený poskytovateľom zdravotnej starostlivosti o liečebnom režime, o ďalšom liečebnom postupe, o ošetrovateľskej starostlivosti a o ďalšom ošetrovateľskom postupe, musí byť toto dieťa bezprostredne po prijatí do centra zaradené do profesionálnej náhradnej rodiny.

V prípade detí prepustených z nemocníc, ktoré spĺňajú indikačné kritéria na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti a ktorým nie je možné zabezpečiť potrebnú ošetrovateľskú starostlivosť v prostredí profesionálnej náhradnej rodiny, je postup rovnaký ako pri všetkých ostatných deťoch do 6 rokov veku, ktoré potrebujú ošetrovateľskú starostlivosť. Z nemocnice je možné, vzhľadom na známy zdravotný stav dieťaťa, dieťa bezprostredne po prijatí zaradiť do profesionálnej náhradnej rodiny, samozrejme, ak bol profesionálny náhradný rodič zodpovedajúco poučený o zdravotnom stave o.i. o ďalšom liečebnom a ošetrovateľskom postupe rovnako ako je to v prípade, ak je dieťa z nemocnice prepúšťané do domáceho prostredia k svojim rodičom.

V prípade, ak bolo dieťa, ktorému bolo indikované poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti, dočasne zaradené do samostatne usporiadanej skupiny,⁴ centrum bude povinné oproti aktuálnemu právnomu stavu prehodnocovať najmenej raz za dva mesiace reálne možnosti zaradenia dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny.

Ak by bolo dieťa zaradené do špecializovanej samostatnej skupiny v zásade z dôvodu, že nie je možné potrebný rozsah ošetrovateľských výkonov zabezpečiť v prostredí resp. z prostredia profesionálnej náhradnej rodiny, centrum požiada do jedného roka od zaradenia dieťaťa do špecializovanej samostatnej skupiny úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, v ktorého územnom obvode má sídlo, o posúdenie potreby osobitnej starostlivosti. A ani posúdenie potreby osobitnej starostlivosti neoslobodí centrum od povinnosti prehodnocovať možnosti zaradenia dieťaťa do profesionálnej náhradnej rodiny.

K bodu 10 (§ 52 ods. 3)

Vzhľadom na časté zmeny ustanovenia § 52 (spresňovanie a dopĺňanie možných výdavkov na dieťa a mladého dospelého v profesionálnej náhradnej rodine) sa navrhuje spresnenie ustanovenia.

K bodu 11

K § 52a

Navrhuje sa, aby súčasťou opatrení na zlepšenie podmienok detí so zdravotným znevýhodnením, ktoré sú umiestnené v centrách na základe rozhodnutia súdu bola aj cieľená podpora úpravy priestorových podmienok v domácom prostredí profesionálnych náhradných rodín. Z diskusií so zástupcami profesionálnych náhradných rodičov vyplýva, že jeden

ošetrovateľskej starostlivosti). Návrh zodpovednej osoby potvrdzuje lekár svojim podpisom a odtlačkom svojej pečiatky.

⁴ samostatnej diagnostickej skupiny, samostatnej skupiny alebo špecializovanej samostatnej skupiny

z dôvodov, pre ktorý nie sú schopní prevziať do svojej starostlivosti deti so zdravotným znevýhodnením, osobitne deti s ťažkým zdravotným postihnutím, sú nevyhovujúce priestorové podmienky ich domácnosti, ktoré nespĺňajú častokrát ani základné podmienky bezbariérovosti.

V prípade profesionálnych náhradných rodičov ide o zamestnancov, ktorí zabezpečujú starostlivosť rôznym deťom, ktoré sa v ich starostlivosti striedajú a preto nemajú pochopiteľne nárok na peňažné príspevky na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia na úpravu bytu/rodinného domu. Nie je tiež možné požadovať, aby profesionálni náhradní rodičia na vlastné náklady upravili - debariérizovali svoje byty/rodinné domy. Následkom aj uvedeného je, že do profesionálnych náhradných rodín sú deti s ťažkým zdravotným umiestňované skutočne len výnimočne.

Navrhuje sa, aby centrum mohlo prispieť profesionálnej náhradnej rodine na úpravu priestorov domácnosti, aby bola profesionálna náhradná rodina schopná prevziať do svojej starostlivosti dieťa, ktoré je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím. Samozrejme centrum nemôže sanovať komplexnú debariérizáciu bytu/domu (podpora by mala smerovať napr. do výmeny zárubní, úpravy kúpeľne, odstránenie bariér v prechodoch bytu ...), preto sa navrhuje maximálna výška takto účelovo poskytnutých finančných prostriedkov najviac v sume 5 000 eur v závislosti od záväzku k dobe poskytovania starostlivosti o dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím (resp. pripravenosti poskytovať takúto starostlivosť, lebo v prípade, ak v centre nebude takéto dieťa rozhodnutím súdu umiestnené, do profesionálnej náhradnej rodiny môže byť zaradené i dieťa bez zdravotného znevýhodnenia).

Finančné prostriedky by boli poskytnuté na základe dohody medzi centrom a profesionálnym náhradným rodičom, ktorá by, okrem iného, obsahovala záväzok profesionálneho náhradného rodiča poskytovať starostlivosť dieťaťu po dobu dvoch rokov (po sebe nasledujúcich rokov odo dňa uzatvorenia takejto dohody) pri sume do 2500 eur, resp. po dobu od dvoch do maximálne piatich rokov pri sume od 2500 do 5000 eur. Súčasťou záväzku bude aj záväzok uhradiť pomernú časť poskytnutých finančných prostriedkov (v lehote dohodnutej v dohode), ak si svoj záväzok splní profesionálny náhradný rodič len s časťou alebo záväzok vrátenia plnej sumy, ak odmietne prevziať do svojej starostlivosti dieťa s ťažkým zdravotným postihnutím.

Z pohľadu potreby zabezpečenia starostlivosti o dieťa nie je významné posudzovať dôvody, pre ktoré nemohol profesionálny náhradný rodič plniť záväzok poskytovania starostlivosti dieťaťu po dohodnutú dobu, ale reálny čas, kedy nemohol svoju prácu vykonávať - dobu, po ktorú profesionálny náhradný rodič neposkytoval starostlivosť dieťaťu alebo nebol k dispozícii prevziať do svojej starostlivosti dieťa. Ak si profesionálny náhradný rodič nebude plniť svoj záväzok dlhšie ako 45 po sebe nasledujúcich kalendárnych dní (s výnimkou čerpania dovolenky), nebude sa tento čas posudzovať ako plnenie záväzku poskytovania starostlivosti.

V prípade, ak profesionálny náhradný rodič ukončí svoj pracovný pomer s centrom a pri odchode mu bude patriť odstupné (v podstate ukončenie výkonu pracovnej činnosti z dôvodov, ktoré nie sú na stane profesionálneho náhradného rodiča), nebude môcť centrum žiadať uhradenie pomernej časti z poskytnutého finančného príspevku.

Nakoľko nie je možné upraviť všetky možné alternatívy a účel zákonom, centrum a profesionálny náhradný rodič dohodnú aj spôsob preukázania účelu poskytnutých finančných prostriedkov profesionálnym náhradným rodičom (uhradenou faktúrou alebo fakticky upravenými podmienkami).

Nakoľko starostlivosť o deti v profesionálnej náhradnej rodine môže byť zabezpečovaná manželmi/manželkami alebo na zdieľanom mieste, navrhuje sa, aby takáto dohoda mohla byť uzavretá len s jedným profesionálnym náhradným rodičom (ide o úpravu jedného prostredia pre dieťa, nezávisle na tom, koľko profesionálnych náhradných rodičov v ňom pôsobí).

Navrhuje sa, aby podrobnosti poskytnutia finančných prostriedkov ustanovila vyhláška (14. novelizačný bod).

K § 52b

V súvislosti s návrhom na zavedenie prestávky na obnovu kondície v zákone o profesionálnych náhradných rodičoch (čl. I), je potrebné vytvoriť podmienky na zabezpečenie starostlivosti o deti počas takejto prestávky ich profesionálnych náhradných rodičov.

Navrhuje sa, aby centrum dohodlo plán dočasného zabezpečovania starostlivosti o dieťa počas čerpania prestávky na obnovu kondície s profesionálnym náhradným rodičom, nakoľko na účely zabezpečenia starostlivosti o dieťa počas prestávky na obnovu kondície je zásadné vedieť ako dlho a kde bude potrebné dieťaťu zabezpečiť dočasnú starostlivosť. Iný manažment bude potrebný, ak dieťa ostane v prostredí profesionálnej náhradnej rodiny a inú organizáciu bude vyžadovať, ak dieťa stráví tento čas v niektorej z iných organizačných súčasti centra.

Pre prípad, že bude starostlivosť o dieťa počas prestávky na obnovu kondície jeho profesionálneho náhradného rodiča zabezpečovať iný profesionálny náhradný rodič sa navrhuje, aby spôsob poskytovania starostlivosti určilo centrum so súhlasom oboch profesionálnych náhradných rodičov, okrem iného aj z dôvodu, že centrum môže posúdiť, či takýto spôsob organizácie dočasnej starostlivosti je vhodný pre deti v oboch profesionálnych náhradných rodinách.

Dôležitou je tiež úprava povinnosti centra utvoriť podmienky na rekondíciu profesionálneho náhradného rodiča tak, aby prevzalo do svojej starostlivosti dočasne všetky deti, ktorým profesionálny hradný rodič poskytuje starostlivosť v profesionálnej náhradnej rodine, ak o to požiada.

Organizácia prestávky na obnovu kondície bude mimoriadne náročná a preto je potrebné ju naplánovať a keďže ide o starostlivosť o dieťa, musí byť tento plán vyznačený v spise dieťaťa, konkrétne v individuálnom pláne rozvoja osobnosti dieťaťa.

K bodu 12

Legislatívno-technická zmena.

K bodu 13 [§ 89c písm. a)]

V súvislosti so zmenou postupu zaradovania detí do profesionálnych náhradných rodín vrátane zásadnej zmeny v zaradovaní detí s ťažkým zdravotným postihnutím do profesionálnych náhradných rodín a ďalších organizačných súčastí centier spočívajúcej o.i. v zdôraznení významu potreby indikačných kritérií na poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti, samotného plánovania ošetrovateľskej starostlivosti a posunutí verifikácie zaradenia dieťaťa v samostatnej špecializovanej skupine v čase je potrebné vykonať formulačnú zmenu ustanovenia upravujúceho možnosť poskytnutia vyššieho finančného príspevku akreditovanému centru, v ktorom sa vykonáva pobytové opatrenie súdu v špecializovanej samostatnej skupine pre zdravotne znevýhodnené deti.

K bodom 14 a 15 (§ 97)

Navrhuje sa v súvislosti s 11. novelizačným bodom (§ 52a) doplnenie splnomocňovacieho ustanovenia k vydaniu vyhlášky tak, aby podrobnosti dohody a podrobnosti poskytnutia finančných prostriedkov na podporu debariérizácie upravoval vykonávací predpis.

K čl. VI

Navrhuje sa, aby zákon nadobudol účinnosť 1. júla 2025 – ide o reálny dátum účinnosti vzhľadom na predpokladanú dĺžku legislatívneho procesu a pri časti navrhovaných ustanovení je tento dátum účinnosti vhodný resp. možný. Výnimku tvoria ustanovenia upravujúce zmenu v zaradovaní do organizačných súčastí zariadení v čl. V a s tým súvisiaci návrh na doplnenie inštitútu prestávky na obnovu kondície v čl. I a doplnenie finančného príspevku na úpravu domáceho profesionálnych náhradných rodín vrátane jeho oslobodenia od dane v čl. III. Zmeny navrhované v čl. II si vyžadujú úpravy informačného systému. Všetky uvedené zmeny vyžadujú prípravu, a preto sa navrhuje, aby súvisiace novelizačné body nadobudli účinnosť 1. januára 2026.